

23.1.2006

1977/4/04

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Jari Pirjola

SUOMEN KANSALAIUUDEEN OIKEUTETUN LAPSEN KÄÄNNYTTÄMINEN

1

KANTELU

A arvosteli Ulkomaalaisviraston päätöstä (4.11.2002, nro 803965), jolla päätettiin käännyttää Suomesta muun muassa hänen alaikäinen Suomessa 18.8.2002 syntynyt kansalaisuudeton poikansa B. Kantelija katsoi, että Suomessa syntyneenä ja kansalaisuudettomana olisi B:llä ollut oikeus Suomen kansalaisuuteen eikä häntä olisi saanut käännyttää.

A arvosteli lisäksi perheensä käännytyksen täytäntöönpanoa. Hänet vietiin 15.7.2004 Helsinki-Vantaan lentokentältä säilöön. Kantelun mukaan hän ei säilössä ollessaan saanut tavata perheenjäseniään tai soittaa vaimolleen. A väittää lisäksi, ettei hänen säilössä ollessaan annettu ottaa yhteyttä lakimieheensä.

3

RATKAISU

3.1

Kansalaisuuden myöntäminen Suomessa syntyneelle B:lle

3.1.1

Oikeusohjeita

Tapahtuma-aikana voimassa olleen kansalaisuuslain (28.6.1968/401) 1 §:n 4 kohdan mukaan lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden, jos lapsi syntyy Suomessa eikä saa syntyessään minkään muun valtion kansalaisuutta.

Tapahtuma-aikana voimassa olleen hallintomenettelylain 17 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian selvittämisestä.

3.1.2

Keskeiset tapahtumat

Kansalaisuudettomat A, hänen puolisonsa C sekä heidän tyttärensä D saapuivat Suomeen 21.3.2002 Saksasta ns. Dublin-sopimuksen mukaisena palautuksena

(Dublinissa 15. kesäkuuta 1990 Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioon jätetyn turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevan valtion ratkaisemisesta tehdyn yleissopimuksen mukaisesti). Perhe haki Suomesta samana päivänä turvapaikkaa. Ulkomaalaisvirastolle toimitettiin 3.9.2002 hakemuksiin liitettäväksi todistus siitä, että pariskunnalle oli syntynyt 18.8.2002 lapsi Suomessa. Ulkomaalaisviraston pakolais- ja turvapaikkalinjalla tehtiin hakemuksiin päätös 4.11.2002. Sen mukaan hakijoille ei myönnetty turvapaikkaa eikä oleskelulupaa Suomeen. Päätös koski myös Suomessa 18.8.2002 syntynyttä lasta B:tä. Turvapaikkahakemukset katsottiin ilmeisen perusteettomiksi. Hakijat määrättiin käännyttäväksi Latviaan tai Viroon, missä he asuivat ennen Suomeen saapumistaan. Heille määrättiin kahden vuoden maahantulokielto, joka koski kaikkia Schengen-valtioita. Helsingin hallinto-oikeus hylkäsi 18.6.2003 Ulkomaalaisviraston päätöstä koskevan valituksen.

Vantaan poliisilaitoksen tutkintailmoituksesta käy lisäksi ilmi, että Ulkomaalaisviraston 4.11.2002 päivätty päätös annettiin perheelle tiedoksi Kajaanin kihlakunnan poliisilaitoksella 13.11.2002. A perheineen katosi maasta tiedoksiannon jälkeen, mutta ennen päätöksen täytäntöönpanoa. Alankomaat palautti perheen Suomeen 15.7.2004.

3.1.3

Saatu selvitys

Ulkomaalaisviraston 5.11.2004 päivätysssä selvityksessä todetaan muun muassa, että perheen kansalaisuuden määrittämistä koskeva asia tuli vireille Ulkomaalaisvirastossa 30.12.2002. Ulkomaalaisviraston kansalaisuusaseman määrittävässä päätöksessä (17.8.2004) on B todettu Suomen kansalaiseksi syntymästään lähtien. Ulkomaalaisviraston päätös koskien turvapaikan ja oleskeluluvan epäämistä sekä käännyttämistä ja maahantulokieltoon määräämistä B:n osalta on ollut virheellinen. Tällöin ei kuitenkaan ollut oikeaa tietoa B:n kansalaisuudesta päätöksentekijän tiedossa. Ulkomaalaisvirasto toteaa 11.11.2005 antamassaan selvityksessä edelleen, että kansalaisuuden määrittämiseen kului suhteellisen pitkä aika, koska virallinen selvitys C:n kansalaisuudettomuudesta saatiin Ulkomaalaisvirastoon vasta 29.7–13.8.2004 välisenä aikana toimitetulla neljällä todistuksella.

Sisäasiainministeriön ulkomaalaisosaston lausunnon mukaan toimiin B:n kansalaisuusaseman määrittämiseksi olisi tullut ryhtyä heti, kun Ulkomaalaisvirasto sai tiedon hänen syntymästään. Tapauksissa, joissa kansalaisuudettomille henkilöille syntyy Suomessa lapsi, on ulkomaalaisosaston mukaan aina selvitetävä, onko lapsi saanut syntyessään Suomen kansalaisuuden. Ulkomaalaisosasto katsoo, että tiedonkulku Ulkomaalaisviraston eri linjojen välillä on tässä tapauksessa ollut puutteellista. Ulkomaalaisosasto toteaa, että A:n hakemuksen käsittelyn yhteydessä on tapahtunut valitettava virhe. Ulkomaalaisviraston huomiota tullaan kiinnittämään siihen, että vastaavanlaiset tilanteet vältetään jatkossa.

3.1.4

Ratkaisu

Katson Ulkomaalaisviraston menetelleen lainvastaisesti siinä, että se päätti käännättää maasta Suomessa syntyneen B:n, vaikka hän olisi ollut oikeutettu Suomen kansalaisuuteen. Tapahtuma-aikana voimassa olleen kansalaisuuslain (28.6.1968/401) 1 §:n 4 kohdan mukaan lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden, jos lapsi syntyy Suomessa eikä saa syntyessään minkään muun valtion kansalaisuutta.

Kansalaisuudettoman lapsen syntymä oli päätöksentekohetkellä Ulkomaalaisviraston tiedossa. Ulkomaalaisviraston 4.11.2002 tekemään turvapaikkaa, oleskelulupaa ja käännättämistä koskevaan päätökseen oli kirjattu, että kansalaisuudettomalle C:lle oli syntynyt Suomessa lapsi. Tämä tieto ei kuitenkaan vaikuttanut Ulkomaalaisviraston käännätyspäätökseen tai antanut aihetta päätöksentekohetkellä asian enempää selvittämiseen. Ulkomaalaisviraston kansalaisuusaseman määrittämistä koskevan päätöksen tekeminen kesti mielestäni myös kohtuuttoman kauan (1 vuoden ja 8 kuukautta).

Menettelyn moitittavuutta arvioidessani olen ottanut huomioon sen, että Ulkomaalaisviraston menettelyn virheellisyydellä on ollut vaikutus myös B:n perheenjäsenten oikeuteen oleskella Suomessa. Hänen isäänsä A:ta ja sisartaan D:tä koskeva käännätyspäätös pantiin täytäntöön 17.7.2004 ja heidät käännätettiin Latviaan. A:lle ja D:lle on sittemmin myönnetty jatkuva oleskelulupa Suomeen (Ulkomaalaisviraston päätös 10.3.2005).

Ulkomaalaisviraston virheellinen menettely johtui B:n kansalaisuusasian puutteellisesta selvittämisestä sekä mahdollisesti myös siitä, että asiaa turvapaikka- ja oleskelulupa-asiana käsitelleet Ulkomaalaisviraston virkamiehet eivät tunteneet kansalaisuuslain sisältöä.

Tapahtuma-aikana voimassa olleen hallintomenettelylain 17 §:n (ja 1.1.2004 voimaan tulleen hallintolain 31 §:n) mukaan viranomaisen tulee huolehtia asian riittävästä selvittämisestä. Asian selvittämisellä tarkoitetaan asian ratkaisemiseksi tarpeellisten selvitysten hankkimista ja esittämistä päätöksentekoa varten. Selvitysten avulla selvitetään esimerkiksi ulkomaalaisen käännättämiseen liittyviä oikeusnormeja, tosiseikkoja ja niiden oikeellisuutta. Ulkomaalaisviraston virkamiesten on myös tunnettava ja tarvittaessa selvitettävä viraston toimialaan kuuluvan keskeisen lainsäädännön sisältö.

Annan Ulkomaalaisvirastolle eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla huomautuksen edellä selostetusta virheellisestä menettelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän Ulkomaalaisvirastolle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Vaikka pidän Ulkomaalaisviraston virhettä vakavana, en katso tarpeelliseksi nostaa asiassa virkasyytettä. Olen ottanut menettelyn moitittavuutta arvioidessani lieventävänä seikkana huomioon sen, että 18.8.2002 syntyneen B:n kansalaisuuden määrittäminen tuli vireille Ulkomaalaisvirastossa 30.12.2002 ja että hänelle myönnettiin Suomen kansalaisuus syntymästään lähtien 17.8.2004. Asian puutteellinen selvittäminen ja virheellisen päätöksen tekeminen on

nähdäkseni johtunut Ulkomaalaisviraston eri linjojen (turvapaikka-, maahanmuutto- ja kansalaisuuslinjat) välisestä puutteellisesta tiedonkulusta ja päätöksenteon valvontaan ja johtamiseen liittyvistä epäkohdista. Ulkomaalaisviraston päätöksestä, jolla B päätettiin käännättää maasta, valitettiin myös Helsingin hallinto-oikeuteen, joka kuitenkin 18.6.2003 tekemällään päätöksellä (03/1172/7) hylkäsi valituksen. Hallinto-oikeuden ratkaisusta käy ilmi, että valittajat ovat kansalaisuudettomia ja että heille on syntynyt Suomessa poika.

En pidä yksittäisen virkamiehen virkasyytteen nostamista tässä tilanteessa tarpeellisena, vaikka tapahtuma onkin omiaan heikentämään luottamusta Ulkomaalaisviraston toimintaa kohtaan aivan sen keskeisillä tehtävälalueilla.

3.2

Muut kantelussa esitetyt väitteet

A arvosteli kirjoituksessaan myös hänen käännetyksensä täytäntöönpanoa. Kantelun mukaan hänet vietiin 15.7.2004 Helsinki-Vantaan lentokentältä Vantaan poliisivankilaan säilöön. Kantelun mukaan hän ei säilössä ollessaan saanut tavata perheensä jäseniä tai soittaa vaimolleen. A väittää lisäksi, ettei hänen annettu ottaa yhteyttä lakimieheensä.

Saadun selvityksen mukaan A oli 15.7.2004–17.7.2004 sijoitettuna Vantaan poliisivankilaan, koska Helsingin säilöönottoyksikkö oli tuolloin tilapäisesti täynnä. Vantaan poliisivankilan vartijat eivät muista A:n esittäneen pyyntöä tavata oikeusavustajaa tai perheenjäseniään. Jos tällainen pyyntö esitetään, siihen selvityksen mukaan suostutaan, koska ulkomaalaislain nojalla kiinni otetuilla on oikeus ottaa yhteyttä oikeusavustajaan ja perheenjäseniin.

Saadussa selvityksessä kiistetään A:n esittämä arvostelu. Asiaan ei ole saatavissa lisäselvitystä. Katson näin ollen jääneen näyttämättä, että asiassa olisi tältä osin menetelty virheellisesti tai lainvastaisesti.

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Ulkomaalaisvirastolle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.1 selostetusta virheellisestä menettelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän Ulkomaalaisvirastolle jäljennöksen tästä päätöksestä.